

B448 64108

Be. bill

B 88
1477

ПЪРВО ПРЕПОДАВАНИЕ

СТЕНОГРАФИЯТА

ВЪ БЪЛГАРИЯ.

За същността и ползата на стенографията.

Отъ Професоръ

А. БЕЗЕНШЕКЪ.

СОФИЯ

Въ печатницата на вѣстникъ **Витоша**

1880

CT

BOOK

ПЪРВО ПРЕПОДАВАНИЕ

на

СТЕНОГРАФИЯТА

ВЪ БЪЛГАРИЯ.

и

За същността и ползата на стенографията.

Отъ Професоръ

[и др.]
А. И. БЕЗЕНШЕКЪ.

НАРОДНА СЪТЪВНА СЕЛЪ

В 88
1777

СОФИЯ

Въ печатницата на вѣстникъ «Витоша»

1880

UNIVERSITETA LJUBLJANA

88
777

030026193

ПЪРВО ПРЕПОДАВАНИЕ
на
СТЕНОГРАФИЯТА
ВЪ БЪЛГАРИЯ.

За сжщността и ползата на стенографията.

Господа!

Прѣди да начена да предавамъ въ България искусството, за което висшата българска власть ме е поканила въ София, трѣба по напредъ да кажа двѣ три думи за сжщността на стенографията въобще и за нейната полза частно. А преди сичко длъженъ съмъ да спомена това, че намѣреніето на българското правителство, да разчисти пътя на стенографията въ България уже отъ сега, въ началото на държавноправното развитие на тази земя е препечелило голѣмо удобравание мѣжду образованите, а особено мѣжду специалистите на западна Европа. А азъ се считамъ крайно честитъ, че ми е повѣрена тази задача, да посѣя първото зърно на тая наука въ хубавата и мила България. И като познавамъ трудолюбието и дарбата на българскій народъ, увѣренъ съмъ, че сѣмето на тази наука нѣма да падне на неплодна земя; а както що вашата плодovита земя за сѣкое зърно дава плодъ, така надѣвамъ се ще стане и съ моята наука между васъ и вашитѣ потомци. Да Богъ даде! Жално ми е, че не съмъ още напълно вещь въ българскія языкъ. Но съ врѣме и то ще бжде. Това пакъ нѣма да ни пренятствова сега въ нашата цѣль, защото ний като братя Южнословѣнски разбираме се добръ помѣжду

си, а и самата стенография към по-голямото и по-легкото ни споразумяване не по-малко ще ни притече на помощ.

Южните Славѣни, както знаете, не употребяватъ сички една и съща азбука. Българитѣ и Сърбитѣ си служатъ съ кириловскитѣ букви въ литературата си и писменността си; а Словенцитѣ и Хърватитѣ съ латинскитѣ. Въ стенографското писмо тази разлика не съществува, сичкитѣ имаме една азбука, единъ системъ за бързонисанье. Това е съкакъ важенъ моментъ, и дава на стенографията прѣдъ всички южно-словѣнски мислители велика цѣна и достойнство, като могатъ да си служатъ съ едно общо писмо за изражение на мислитѣ си.

Нѣка пристъпимъ сега къмъ питането, що е стенография?

Стенографията е писмо, което ни дава такава леснина, да можемъ така бързо да пишемъ, както се и говори. Въ тѣзи малко думи разбира се и цѣльта на стенографията. И най-полеко говорящия ораторъ може четири до петъ пжти по бърже да говори, отъ колкото би могаль най-добриятъ писецъ да напише съ обикновеннитѣ букви говора му.

Така могатъ да се свършатъ съ помощта на стенографията сичкитѣ писмѣнни работи въ петъта или четвърта часть отъ онова врѣме, което е потребно за да се свършатъ съ обикновеннитѣ букви. Единъ стенографъ, писецъ, може да напише четири до петъ пжтя повече отъ колкото писецъ съ обикновеннитѣ букви въ едно и също врѣме.

Думата стенография е гръцка (стеносъ- „тѣсно“ и графо- „пиша“ слѣдователно тѣснописанье); а по намѣсто би било ако носеше името бързо-писанье. Но първото название, което се простира на малко пространство, което стенографското писмо завзема, удомило се е почти при сичкитѣ народи и язици.

Вече изъ онова, което изобщо казахъ за сжщността на стенографията, може да се разбере, колко е голѣма ползата отъ нея. Но азъ нататкъ ще докажа съ частни случаи, земени изъ нашия животъ, по обширно нейната полза.

Нека си представимъ прѣди всичко конституционалния животъ на една държава, който се състои въ разни расправи що ставатъ въ общественитѣ и народнитѣ събрания, въ митингитѣ и прочее.

Какъ добръ помага тука стенографията, дѣто да можеме точно да забѣлѣжимъ думитѣ на оратора изъ които сѣка една често може да има голѣмо значение! Цѣлъ народъ не може да присжтствова въ такива расправи, които се касаятъ до неговото право, достолѣние и животъ; нъ за него е се едно да ли той присжтствова или не, само като може да прочете думите на своитѣ представители, както що ги е написалъ стенографътъ; но говорите, записани по този начинъ, не се запазватъ само за настоящето, а тѣ ще останатъ и за бжджщността; и нашето потомство, при прочитаніето на тѣзи бѣлѣжки, може да ся наслаждава; историцитѣ при своитѣ работи могатъ да ни подаватъ достозабѣлѣжителни дани за запознаваніето на кое да е врѣме, или за разсжжданіето на нѣкои държавни лица, които сж знаменити по развитіето на общественния и културния животъ на този народъ. Слѣдователно има право единъ учень Англичанинъ, по име Гавтресъ, който казва: Въ политическата исторія наставала би празна страница, ако би прекъснали работата на стенографията само за една неделя.

Да потърсимъ сега, каква полза принася стенографията на сѣки чловѣкъ частно, въ каквото положение и обстоятелства на живота си да би са намѣрилъ той. Прѣди всичко тя

служи на ученика твърдѣ добръ и то не само въ високитѣ училища и тѣхническитѣ завѣдения, а така също и въ срѣднитѣ училища, гимназии и реалки. Ученикътъ е въ състояние да стенографира важнитѣ уроци, което е особно тогава сходно, когато не се намиратъ учебници за касателнии предметѣ, или не е легко да са набавятъ по причина на обширността или скъпотията; но нататкъ, ако преподаването се отличава съ прецизность, или ако, най-послѣ, е работата за преподаванията на нѣкой знаменитъ учитель. При домашнитѣ си задачи, а особено при концепирането на писменнитѣ работи въ Българския языкъ, стенографията може да бжде на ученика много полезна и да му бжде като дѣсна ржка, отъ колкото обикновенно писмо. При изучаването на чуждитѣ язици, ученикътъ може да се ползува съ нея въ преводн и забѣлѣжки; най-послѣ въ високитѣ училища употребяватъ я за ексцерптитѣ нѣща изъ драгоценнитѣ книги и списания.

Като знаменитъ моментъ, ради който трѣбва да се предава стенографията въ училищата, трѣбва да спомена и това че нейното учение и употребление влияе твърдѣ много върху душевното развитие на младитѣ хора, и че съ нейното употребление, хубостята и чистотата на ржкониса, който, както е извѣстно, се разваля вслѣдствие на твърдѣ бързото писанне, ние можемъ пакъ да ги придобиемъ.

Нъ не само за улекчение на работата си, но и за материална печалба може да се въсползува образованния човѣкъ съ стенографията.

Въ западна Европа и сега даже министри, депутати и други високопоставени лица зематъ обикновенно младитѣ хора като стенографи, да имъ диктиратъ реферати, основитѣ на парламентарнитѣ си говори или частни писма. Въ това врѣме

до гдѣто му стенографа преписва свойтъ стенограмъ въ обикновенно писмо, то високопоставенний господинъ е въ състояние да економисва въ 5 до 8 пжтя работата си и много скжпоцѣното си врѣме, и да го употреби въ други работи или за свое развеселение.

Въ днешното време има много млади хора, които намиратъ по този начинъ службата си въ стенографиране и средства за свое съществуване въ време на учението си. Съ еднаква полза вѣстникаритѣ диктуватъ своитѣ членове на стенографитѣ, а много отъ стенографията вещи млади хора биватъ референти на знаменититѣ вѣстници, при публични събрания, отъ които вѣстниците изнасктъ по важнитѣ и по забѣлежителнитѣ моменти прибѣлежени съ помощта на стенографията.

Директоритѣ на желѣзницитѣ, на банкитѣ и на по-голѣмитѣ търговски кжщя често употребяватъ тжй скжцо стенографитѣ и даватъ на такива практиканти, които скж вещи въ стенографията, преднина предъ другитѣ, да могатъ именно да имъ диктуватъ цѣли кореспонденции съ бързината на обикновенния говоръ.

Твърдѣ полезна ся показва стенографията и въ адвокатскитѣ канцеларии. Рѣдко ще ся намѣри, щото въ по-голѣмитѣ канцеларии и пр. въ Вѣна, Берлинъ и т. н. да не работятъ стенографи, обикновенно млади юристи. Адвокатъ на именно или неговия конципиентъ диктува на стенографа кореспонденциитѣ, протоколитѣ и други подобни така бързо, като съдържанието на предмета да се разказва. И така, скжкога се економисва много отъ скжпоцѣното врѣме. Слѣдователно онези млади хора, които скж изучили стенографията, могатъ въ много отношения да спечелятъ голѣма преднина

прѣдъ другитѣ по сжщата кариера. Но ако ли пакъ студента е свършилъ учението си, та стжива въ практическия животъ, то той намѣрва сѣкой пжтъ все повече и повече случай да употрѣби знанието на стенографията.

Въ сждилищата, особенно при явни расправи, употреблението на стенографията е станало необходимо; и безъ никакво съмненуе тя играе важна рола, когато са касае до оправданието или наказанието на подсудимия, бато ставатъ расправитѣ устно и явно. Особенно добрѣ служи стенографията за съставлението на протоколитѣ при сждебнитѣ (криминалнитѣ) расправи, защото дава тя възможность, да са забѣлжватъ важнитѣ моменти дума по дума. И сега на примѣръ въ Австрия мнозина съставители на протоколи, които не сж стенографи, зиматъ практикантитѣ, които могатъ да стенографиратъ: и на основание на стенографскитѣ бѣлжжикитѣ съставляватънай точни протоколи. И въ Австро-Унгария има преимущество при разни квалификации въ юридическитѣ отдѣления онзи, който знае стенографията. (Указъ на унгарския министеръ на правото. год. 1872 Н-ро 5137).

На държавния адвокатъ (правозастжника) защитника, членъ въ парламента и други събрания, както що и проповедника въ черквата стенографията може съ голѣмо икономисание въ врѣмето да послужи за скициране на говорѣть имъ, та нѣматъ нужда да зематъ въ такъвъ случай голѣми и дебели тетратки въ ржцетѣ си. Оратора може освѣнъ това съ помощта на стенографията да забѣлжва рѣчь по рѣчь говоритѣ на другитѣ оратори, на които има намѣрение да рефлектира въ своитѣ реплики.

Учений и писателя намиратъ въ стенографията врѣме и просторъ твърдѣ спомагателни срѣдства за събиране на цитатин материалъ за работата си.

Войника, особено ако е Щабни офицеръ, може, като бѣлѣжи стенографически указитѣ и заповѣдитѣ, и въ мирно и военно врѣме, да извлече полза, и така не е въ опасност да забрави важнитѣ нѣща.

Даже и въ самитѣ търговски кръгове въ Нѣмско считатъ сега стенографіята, като приложимо средство за воденіе кореспонденціи.

Че трѣба да знае стенографіята и онзи, който ся занимава съ журналистиката, може да ся разбере изъ онова, което по-напрѣдъ казахъ върху днешній успѣхъ на стенографіята, като помощно средство въ журналистиката. Безъ съмненіе стенографіята има голѣма бѣдъщностъ и въ това отношеніе, когато единъ нѣтъ словослагателитѣ ще бѣдять въ състояніе да слагать статіи написани стенографически съ обикновеннитѣ слова, което ся вече работи съ успѣхъ въ Дрезденъ и въ нѣкои отъ държавнитѣ австрійски и италіянски печатници.

Стенографіята особено прикладно служи и за водене дневници или катадневни бѣлѣжки, които трѣба да счувать вѣрно по-важнитѣ ни събитія, които дневници и бѣлѣжки до сега неохотно сѣ ся водили, защото обикновенното текуще бавно писмо иска много врѣме. Азъ на примѣръ на нѣтъ си отъ Загребъ до Софія въ своя бѣлѣжникъ забѣлѣжихъ стенографски всичкитѣ си впечатленія, сичкитѣ особености и новости, които ми сѣ случиха, така точно и така вѣрно, щото е нужно само да препиша онова, което въ моментанитѣ си впечатленія видѣхъ, — почувствувахъ и забѣлѣжихъ, и ще имамъ една подпълна книга, която съдържава обширенъ и точенъ нѣтописъ отъ Триглавъ до Балкана. —

За това и лѣкаря и природословца и нѣтника и искусника на драго сърдце ще сѣ послужатъ съ стенографіята,

при записването на дневниците си, безъ да имъ трѣба да носятъ съ себе си цѣль единъ апаратъ отъ писачитѣ сръдства и скрипти. Въ женскитѣ кръгове наченва стенографіята по-вече и по-вече да ся уважава, защото има въ западна Европа много госпожи, които сж ся запознали съ това хубаво и полѣзно искусство.

Въ Дрезденъ сжществува едно доста голѣмо дружество за распространеніе на стенографіята по между женитѣ, въ Америка има жени, които служатъ като стенографкини въ явнитѣ служби. И както сега ся намиратъ въ Европа телеграфинки, това сжщо можемъ да ся надѣемъ, че стенографіята ще даде случай на женитѣ да ся въспоуызватъ отъ една достойна и лукративна служба.

Така стенографіята, която е была употрѣбена отъ начало съ цѣль за фиксираніе изговорените думи, сега лѣка полѣка влиза въ всичкитѣ слоеви на нашія животъ, като стѣпва до нѣкадѣ вмѣсто обикновенното писмо и стана обичливо сръдство за съобщеніе на мислитѣ. Единъ знаменитъ ученъ казва: «Не ни е далече онова врѣме, когато онзи, който незнае да стенографира, така ще ся съжалява както що ся съжалява днесъ онзи, който въобще незнае да пише. Уважете прочее забѣлѣжката ми и учете стенографіята.» (Професоръ К. Фаулманъ). Нека ми бжде напokonъ позволено, да спомена изрѣченіята на нѣкои знаменити мжжіе за стенографіята.

Миѣнието на ученія английскій Гавтресъ вече спомѣнахъ, а сега нѣка кажа какво дума за стенографіята духовния писателъ, графъ Бонцель Щернау: «Стенографіята сама по себе си е твърдѣ знамѣнително откритіе, защото тя достига бързо текущитѣ думи, запазва ги, предава ги и ги распростра- нява. Това искусство посредствува твърдѣ успѣшно между по-

търбата за слушане и длъжността за говореніето: тя усигурява на говорѣтъ, който преминува, едно впечатленіе, което трае; дава на оратора голѣмо въодушевленіе, като го прави да ся въвлече (забрави), защото му дава гаранція, че цѣлѣтъ неговъ плодъ на въодушевленіето ще бжде збранъ и записанъ. По този начинъ тя дава на ораторитѣ най-благородна плодovitостъ, а на слушателитѣ напълно разбранно академическо предаваніе, проповѣди, сѣдебни расправи и т. н. Колко е важна тя слѣдвателно за училищата, черквата, сѣдіята, законодателя, за държавата и народа въобще и въ частностъ!

«Вѣрвай ми пріятельо, стенографіята е толкова полезна, както и всеѣки прѣдмѣти, съ които учения или търговица може да ся занимава. Много ми е жално, че не съмъ вещь на това искусство, защото често съмъ ималъ случай да вида колко голѣма полза тя принася на другитѣ.» (Молине)

Хумболтъ казва за стенографіята: «Много ми е изгодно, щото стенографическото искусство — защото времето е парата, която съ културата на народа расте въ своята цѣна — не само да ся распространява, а и да ся разглобва въ своите елементи.»

И очевидно е, господа мои, че ако някой е навикналъ да прави своитѣ работи и забѣлѣжки стенографически, то той при повторното употребленіе на тромото обикновенно писмо, почувствува една неугодность, както ижтника който изъ бързолящій влакъ на желѣзницата, или изъ гладко плаващій бързи параходъ треба да стѣпи на незгодни кола по запряшенъ ижтъ. И самитѣ стари Римляни, както и Гърцитѣ ясно сж разбирали ползата отъ стенографіята; защото при тѣхъ а най-вече у Римлянитѣ намираме едно бързописаніе наречено: *Нотас Тироніанае*, което е било на високъ степен

на усъвършенствуваніе и е било въ употребленіе нѣколко столетія; но съ пропадаваніето на римското царство, и въ разбърканитѣ оиѣзи времена, когато ставаше преселеніето на народитѣ, потъгнало е малко по-малко въ забравность, както що потъгнаха почти всичкитѣ други знанія. Едвамъ въ най-ново време, въ началото на това столетіе, захвана по-живо да ся работи на това поле между англичанитѣ, френцитѣ а най-вече между нѣмцитѣ. Отъ послѣднитѣ изнамѣриль е въ година 1834. Францъ Кс. Габелсбергеръ новъ стенографически съставъ, който е близкъ по начинътъ си на римското бързописаніе и които е распространенъ до сега не само между Нѣмцитѣ нъ и между Италианцитѣ, Чехитѣ, Поляцитѣ, Русситѣ, Словенцитѣ, Хърватитѣ, Сърбитѣ и т. н. А съ днешній день, ако ся не лъжа, ударя ся първо основаніе на сжщій стенографскій съставъ и въ свободна Българія, която съ своето ижргово настояваніе за наукитѣ и искусствата, прави си голѣма честь между образованитѣ народи и отваря си пъть къмъ рѣшеніето на онази висока задача, за която самото проведеніе я е опрѣдѣлило на Бълкански полуостровъ.

А. БЕЗЕНШЕКЪ

Софія, 25 септем. 1879 г.

тѣмъ колко
въ раз-
на на-
кто що
ай-ново
о да си
най-ве-
година
ки съ-
вързоши-
ду Нѣм-
Русситѣ.
ий день,
стено-
своего
прави
си пѣть
ото про-

Б.

РАФИЧЕСКИ КНИГИ

отъ А. Безеншекъ,

които могатъ да се намиратъ въ редакцията на Югославянски Стенографъ² и въ стенографическото бюро при Народно-то Събрание въ София, или при П. Нагличъ и Е. Безеншекъ въ Загребъ:

- А. Безеншекъ:* СТЕНОГРАФИЧЕСКА ЧИТАНКА, по Габелсбергеровъ системъ. Въ 8-а, 40 стр. 32 автографовани Цѣна 1 фр.
- — НАУКА ЗА СТЕНОГРАФИЯ, управена за хърватски и словенски езикъ. I дѣлъ. Въ гол. 8-а, 44 стр. 24 автографовани. (Второ издание) Цѣна 2 фр.
- — СТЕНОГРАФЪ² I. год. Въ гол. 8-а, 108 стр. 48 автографовани Цѣна 3 фр.
- — СТЕНОГРАФЪ² II. год. Въ гол. 8-а, 184 стр. 88 автографовани Цѣна 5 фр.
- — СТЕНОГРАФЪ² III. год. Въ гол. 8-а, 192 стр. 96 автографовани. (Съдържава дебатовното писмо) Цѣна 6 фр.
- — ЮГОСЛАВЯНСКИ СТЕНОГРАФЪ² IV. год. издѣзва сега и донася тълкование на бѣлгарската стенография Цѣна 5 фр.
- — СТЕНОГРАФИЧЕСКИ ПИСАНКИ за ученици. Въ мал. 8-а, 48 стр. Цѣна — 50 сант.
- — и Д-ръ *Ф. И. Целестинъ*: СЛАВНОСТЪ ПРИ СЛУЧАЙ НА 70 ГОДИНА НА Д-ръ П. БЛЕНВЕЙСЪ (словенски патриотъ). По стенографически бѣлъжки. Въ гол. 8-а, 96 стр. (Съобразъ). Цѣна 1 фр. 50 сант.
- — ИЗВѢСТІЕ ЗА СТЕНОГРАФИЧЕСКАТА ШКОЛА ВЪ ЗАГРЕБЪ подъ управлението на А. Безеншекъ отъ 1874—1879 год. Въ гол. 8-а, 20 стр. Цѣна — 50 сант.
- — ПЪРВО ПРЕПОДАВАНІЕ НА СТЕНОГРАФИЯТА ВЪ БЪЛГАРИЯ. Цѣна — 50 сант.